

VEETE SEISUND JA KASUTAMINE HIIUMAAL

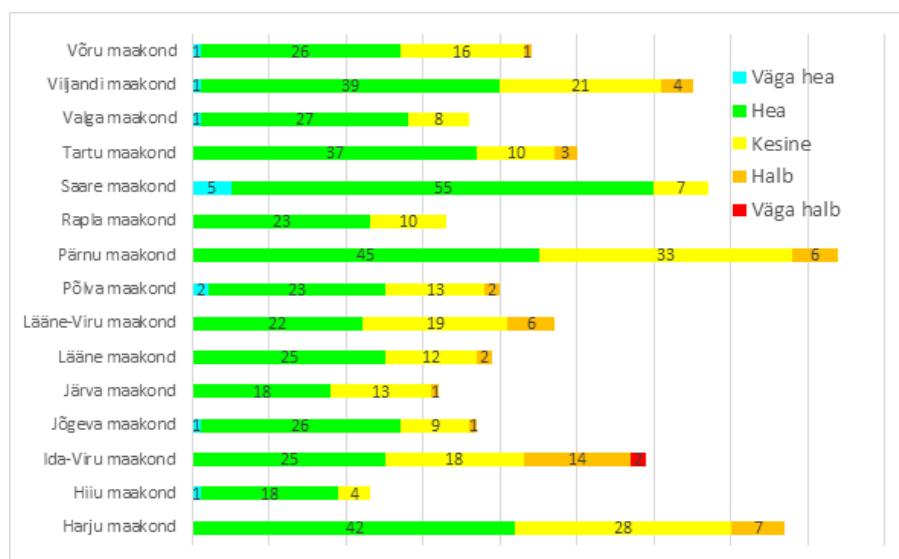
22. märtsil tähistatakse rahvusvahelist veepäeva. Vee kui loodusvaru säästlik kasutamine ja eluks kõlbliku keskkonna säilitamine puudutab meist igaüht. Artiklis antakse lühiülevaade Hiiu vete seisundist ja kasutamisest, selgitades veidi ka veekogude seisundi hindamise põhimõtteid.

Pinnaveekogumite hindamisest

Veekogumite hea seisundi tagamiseks koostatakse veemajanduskavasid, milles lähtutakse veekogumi mõistest. Alljärgnevas käsitletakse vee seisundit veekogumite võtmes.

Pinnaveekogum on veemajanduse tinglik vee seisundi hindamise üksus, milleks on selgelt eristuv ja oluline osa pinnaveest nagu nt järv, veehoidla, jõgi, oja, rannikumere osa. Veekogumi ökoloogilist seisundit hinnatakse viies kvaliteediklassis sõltuvalt inimõjust (väga hea, hea, kesine, halb, väga halb), vee füüsikalise-keemiliste, hüdro-morfoloogiliste ja bioloogiliste (suurtaimed, põhjataimestik, põhjaloomastik, kalastik, saasteained) näitajate põhjal. Keemilise seisundi puhul hinnatakse kahes kvaliteediklassis (hea, halb) ohtlike ainete sisaldust veekogumis. Pinnaveekogumi seisund antakse halvima ökoloogilise ja keemilise seisundi koondhinnanguna. Veekogumite seisund näitab, kas rakendatud veekaitsemeetmed on olnud küllalt tulemuslikud.

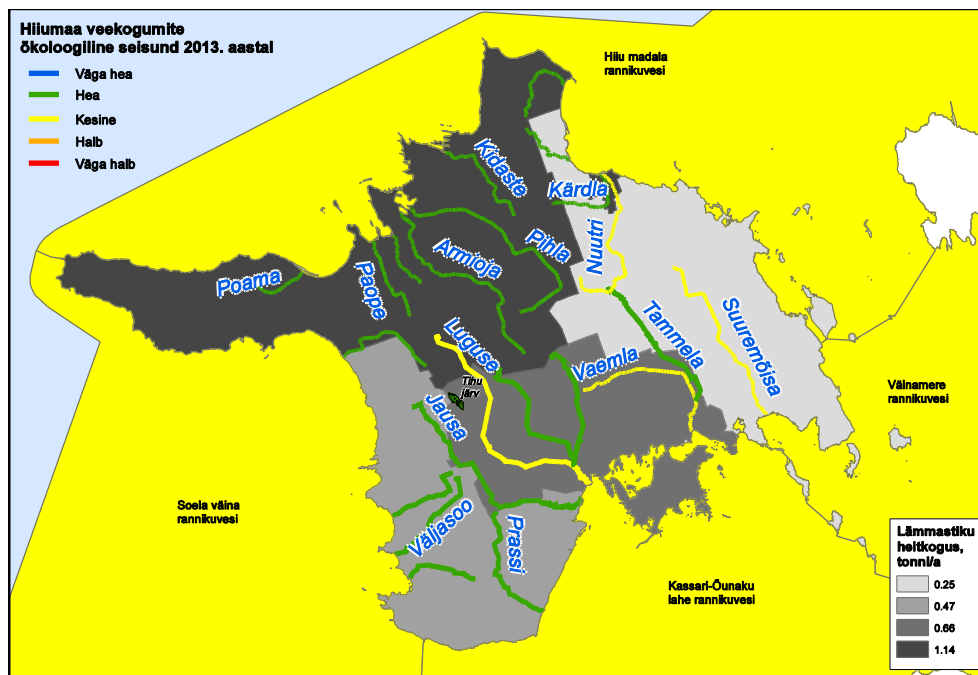
Eestis on moodustatud 750 pinnaveekogumit (16 rannikumere veekogumit, 89 järveveekogumit, 645 jõekogumit). Aastal 2013 oli 62% neist vähemalt heas seisundis. Peamised seisundi halvendajad on inimtegevuse tulemusena taimetoitainetega rikastumine (eutrofeerumine), veekogude paisutamine, mis takistab kalade liikumist ja maaparandus. Ohtlikud ained on probleem vaid üksikutes veekogumites.

Joonis 1 Jõe- ja järveveekogumite koondseisund 2013. aastal maakondades

Ülevaade Hiiumaa veekogumitest

Hiiumaa maakonnas on 23 jõe- ja järvekogumit, millest 1 on väga heas, 18 heas ja 4 kesises seisundis. Maakonna kahest järvekogumist on väga heas seisundis Kirikulaht ja heas Tihu järv. Kesises seisundis on neli jõekogumit. Luguse kesise seisundi põhjusteks on põhjaloomastik ja -taimestik, Nuutri kogumis toitained ja Kärkla paisud, Suuremõisas peamiselt toitained ja Vaemla kogumis põhjataimestik ja kalad (jõe suudme kinnikasvamisest tingituna ei pääse siirdekalad merest jõkke kudema).

Joonis 2. Hiiumaa veekogumite ökoloogiline seisund 2013. a ning reoveepuhastitest vette juhitud lämmastikukoormus valdade kaupa.

Põhjaveekogumite seisundist

Analoogselt pinnaveekogumitega on Eestis ka põhjaveekihid jagatud 39 põhjaveekogumiks, millest 2014. a. seisuga on 31 heas ja 8 halvas seisundis (põlevkivialad Ida-Virumaal, intensiivse põllumajandustegevuse piirkonnad, ülemised põhjaveekogumid reostustundlikel aladel).

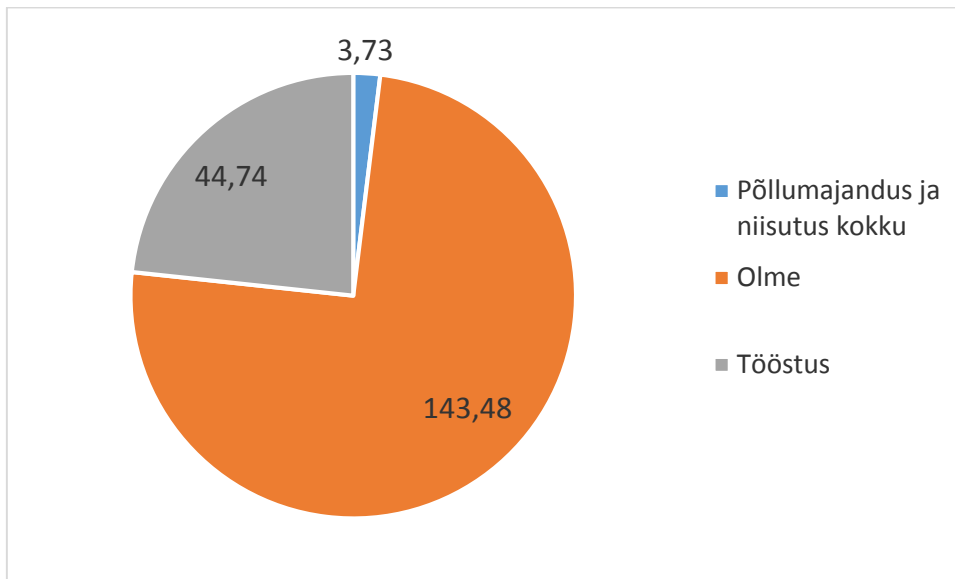
Hiiumaale jääb 2 üksteise kohal lasuvat heas seisundis põhjaveekogumit. Kuna need paiknevad enamasti merepinnast allpool, võib merevesi põhjavett mõjutada ning sageli on eriti rannikupiirkondade puurkaevudes põhjavesi seetõttu suurema kloriidide sisaldusega. Veepuhastusseade kloriidide vähendamiseks on paigaldatud Emmaste vallas kahele puurkaevule. Osades puurkaevudes on probleemiks joogiveenormist kõrgem raua, mangaani ja fluori sisaldus, kuid see on looduslikku päritolu ega ole inimõjust põhjustatud.

Hiiumaa reostuskoormus

2013. aastal oli Hiiumaal 18 reoveepuhastit, millede heitvee väljalaskudest oli nõuetele vastavaid 11. Hiiumaa suurim reostuskoormuse tekitaja nii lämmastiku kui ka fosfori osas oli Käina vald. Viimase kümne aastaga on Hiiumaa reostuskoormus lämmastiku osas vähenenud 32% ning fosfori osas 83%.

Hiiumaa veekasutus

Veekasutuse tugevaks mõjutajaks on alates 90ndate algusest olnud veeteenuse hind, mis on viimase kaheksa aasta jooksul olnud ettevõtetele keskmiselt 20 senti kallim kui elanikkonna olmevee hind. Statistikaameti andmeil oli Eestis 2013. aastal leibkonnaliikme keskmine netosissetulek kuus 508,1 eurot, millest kulus vee- ja kanalisatsiooniteenustele 1,6 %. Viimase kümne aasta jooksul on Hiiumaal põllumajandusliku vee tarbimine vähenenud 83%, olmevee tarbimine 24% ning tööstuse veekasutus 35%.

Joonis 3. Veekasutus Hiiumaal 2013. aasta andmetel, tuh m³/a

Rannikuvee seisundist

Rannikuveekogumite ökoloogilist seisundit hinnatakse kolme kvaliteedielemendi (fütoplanktoni, põhjaloomastiku, põhjataimestiku) ja neid toetavate veekvaliteedi näitajate järgi.

Heas ja väga heas seisundis rannikuveekogumeid Eestis ei ole. Kesises seisundis on kümme, halvas viis ja ainsana on väga halvas Haapsalu rannikuveekogum.

Eesti rannikumere üldist kesist seisundit põhjustab Eesti territooriumilt, aga ka naaberriikidest pärinev toitainete koormus, samuti aastakümnete jooksul Läänemerele akumulatsioon reostus, mille tõttu on kogu Läänemeri tugevasti eutrofeerunud. Elavhõbedale on Euroopa Liidus kehtestatud suhteliselt madal keskkonnakvaliteedi standard, mille alusel meie rannikuvee keemiline seisund tuleb hinnata halvaks, kuid ohtlike ainete kontsentratsioon rääms ja ahvenas ei ületa siiski Euroopa Liidu poolt toiduohutusele kehtestatud tasemeid ning seetõttu ei kujuta kalad ohtu neid tarbivate inimeste tervisele.

Eesti vete seisund on üldjoontes hea. Seisundit ohustab jätkuvalt inimtegevus, peamiselt veerežiimi muutused (paisutamine), punktkoormus ning hajukoormusallikad (põllumajandus).

Eesti peab aga endiselt vähendama veekogudesse jõudvaid lämmastiku ja fosfori koguseid, sest see võimaldab ka Läänemere seisukorda parandada.

Puhas vesi hoiab elu!

Lisainfo: www.keskkonnaagentuur.ee